

NEKATERE ZNAČILNOSTI OSNOVNOŠOLSKEGA IN SREDNJEŠOLSKEGA GEOGRAFSKEGA IZOBRAŽEVANJA V MARIBORU

Eva Konečnik Kotnik

mag., profesorica geografije, asistentka
Oddelek za geografijo
Filozofska fakulteta
Univerza v Mariboru
Koroška cesta 160, SI – 2000 Maribor, Slovenija
e-mail: eva.konecnik@uni-mb.si

Milena Petauer

mag., profesorica geografije, asistentka
Oddelek za geografijo
Filozofska fakulteta
Univerza v Mariboru
Koroška cesta 160, SI – 2000 Maribor, Slovenija
e-pošta: milena.petauer@uni-mb.si

UDK: 372.891:91(497.4 Maribor)

COBISS: 1.02

Izvleček

Nekatere značilnosti osnovnošolskega in srednješolskega geografskega izobraževanja v Mariboru

V raziskavi smo obravnavali položaj geografskega izobraževanja na mariborskih osnovnih in srednjih šolah. Pozornost je posvečena položaju geografije v predmetnikih osnovnih in srednjih šol na območju Maribora. Posebnost predmeta geografija na aktualnem območju je opisana na podlagi analize udeleževanja mariborskih šol na geografskih tekmovanjih, s pomočjo ugotavljanja raziskovalne orientacije terenskega dela in ekskurzij ter s pomočjo analize sodelovanja mariborskih osnovnih in srednjih šol z Oddelkom za geografijo Pedagoške fakultete Univerze v Mariboru.

Ključne besede

geografija, osnovna šola, srednje šole, geografsko tekmovanje, terensko delo, geografske ekskurzije, Maribor

Abstract

Some characteristics of primary and secondary school geographical education in Maribor

Our research deals with the situation of geographical education in primary and secondary schools in Maribor. Special attention has been paid to the situation of geography in the syllabuses of primary and secondary schools in the region of Maribor. The specificity of the subject geography in the stated region is described on the basis of the analysis of participating in geographic competitions, by means of establishing the research orientation of field work and excursions, and by means of the analysis of the co-operation of primary and secondary schools of Maribor with the Department of Geography at the Pedagogic Faculty of the University of Maribor.

Key words

geography, primary school, secondary schools, geographic competition, field work, geographic excursions, Maribor

Uredništvo je članek prejelo 12.7.2006

1. Uvod

Ko govorimo o geografiji v Mariboru, se nam zdi smiselno nameniti pozornost tudi t.i. šolski geografiji na območju Maribora. Le ta ustvarja in pogloblja prve geografske interese otrok in mladostnikov, ki vodijo do študija geografije. Morebiti še bolj pomembno pa je, da lahko temeljna geografska izobrazba v vsakem primeru pomembno vpliva na ravnanje z geografskim okoljem, tako na območju Maribora kot tudi v Sloveniji kot celoti in širše.

Znotraj omenjene osnovne namere so nas zanimale določene izbrane značilnosti osnovnošolskega in srednješolskega geografskega izobraževanja na mariborskem območju. Pri tem smo se le do manjše mere orientirali na opisovanje vsebinskih usmeritev predmeta geografija v osnovnošolskih in srednješolskih programih, ker so le te bolj ali manj enake po vsej Sloveniji.

2. Cilji in metodologija prispevka

V raziskavi smo si zastavili sledeče cilje:

Ugotoviti, kakšno mesto v osnovnih šolah na območju Maribora pripada predmetu geografija.

Pri doseganju tega cilja smo ugotavljali na katerih mariborskih osnovnih šolah izvajajo poleg obveznega predmetnika tudi izbirni geografski predmet Človek in Zemlja ter katere mariborske osnovne šole se udeležujejo šolskih, regijskih in državnih geografskih tekmovanj. Menili smo, da bodo tovrstni podatki dovolj dobro opisali splošno stanje osnovnošolske geografije v Mariboru.

Ugotoviti, kakšno mesto v mariborskih srednjih šolah pripada geografiji.

V okviru tega cilja smo ugotavljali, kakšne so programske usmeritve mariborskih srednjih šol, kateri programi vsebujejo geografijo kot učni predmet, v kolikšnem urnem obsegu jo vsebujejo. V tej zvezi smo se dotaknili problematike zmanjševanja učnih ur geografije v nekaterih srednješolskih programih in pridobivanja ur geografije v novonastalih programskih usmeritvah. Zanimalo nas je, kako je geografija zastopana na maturi ter nenazadnje v kolikšni meri se mariborske srednje šole udeležujejo geografskih tekmovanj in kakšne rezultate dosegajo. Tudi v tem primeru smo menili, da bodo tovrstni podatki opisali splošno stanje srednješolske geografije v Mariboru.

Prepoznati geografske usmeritve mariborskih osnovnih in srednjih šol, ki se kažejo skozi organizacijo terenskega dela in ekskurzij.

Pri doseganju tega cilja smo osnovnošolske in srednješolske učitelje spraševali po lokacijah, kjer izvajajo terensko delo z učenci in dijaki ter o ciljnih območjih ekskurzij. Posebej nas je zanimalo katere geografske vsebine obravnavajo s terenskim delom in katere z ekskurzijami. Na primeru terenskega dela nas je zanimalo ali so te vsebine povezane z aktualnimi geografskimi problemi Maribora.

Spoznati kako so povezane osnovnošolske in srednješolske izobraževalne institucije z visokoškolskimi institucijami na območju Maribora, seveda s posebnim poudarkom na geografskem delu izobraževanja.

V tem okviru smo ugotavljali v kakšnih oblikah prihaja do izraza sodelovanje med omenjenimi institucijami, ter kako bi lahko institucije v dobro Maribora in v dobro geografije še boljše sodelovale.

Navedene cilje smo poskušali doseči z anketiranjem osnovnošolskih in srednješolskih učiteljev geografije ter z iskanjem podatkov na ustreznih spletnih straneh. Od enaindvajsetih osnovnih šol je anketni vprašalnik vrnilo štirinajst šol. Od devetnajstih srednjih šol na območju Maribora je anketni vprašalnik vrnilo deset šol. Celovitega vpogleda v stanje šolske geografije na območju Maribora nam torej ni uspelo pridobiti v celoti. Kljub temu menimo, da smo dosegli osnovne zastavljene cilje.

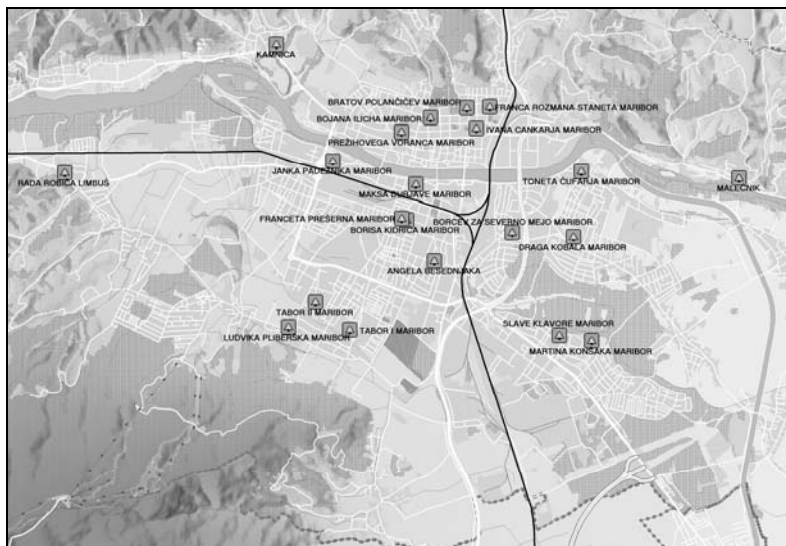
V nadaljevanju predstavljamo rezultate raziskave, ki smo jih razdelili na dva dela. Prvi del smo posvetili osnovnošolskemu, drugi del pa srednješolskemu izobraževanju.

3. Izbrane značilnosti osnovnošolskega geografskega izobraževanja v Mariboru

Na območju Maribora danes deluje dvaindvajset osnovnih šol, med njimi tudi osnovna šola, namenjena učencem s posebnimi potrebami. V šolskem letu 2000/2001 je bilo v te osnovne šole vključenih 9152 učencev v 459 oddelkih (<http://www.maribor.si/podrocje.aspx?id=226>). Večina osnovnih šol je poimenovanih po znamenitih kulturnih ustvarjalcih ali po partizanskih borcih. Na osnovni šoli s prilagojenim programom nismo pridobili podatkov. Omeniti velja, da si odrasli občani lahko pridobijo osnovnošolsko izobrazbo tudi v okviru andragoškega zavoda Ljudske univerze v Mariboru, ki ni bil zajet v raziskavi.

Iz Slike 1 je razvidna prostorska razmestitev osnovnih šol, ki je posledica razmestitve šolskih okolišev oziroma gostote prebivalstva na posameznih območjih Maribora, kot je bila v času vzpostavljanja mreže osnovnih šol. V današnjem času se začenjajo tudi na tem področju pomembne spremembe, ki so v največji meri odraz upadanja rodnosti in s tem povezanega zmanjševanja števila šoloobvezne populacije, kar je nasploh značilnost Slovenije in ne le Maribora.

Prva tovrstna sprememba se kaže v »novi porazdelitvi šolskega okoliša« osnovnih šol Bratov Polančičev, Franca Rozmana Staneta in Ivana Cankarja, v korist prvih dveh navedenih in na račun ukinitve OŠ Ivana Cankarja. Ukinitve te osnovne šole naj bi bila načrtovana že v preteklosti, saj naj bi šola delovala v prostorskih razmerah, ki ne ustrezajo zahtevam celovitega izvajanja programa osnovne šole. Osnovna šola Ivana Cankarja naj bi se tako združila z OŠ Franca Rozmana Staneta, del učencev pa naj bi prevzela OŠ Bratov Polančičev. Izpraznjeni prostor naj bi šel v korist mreže mariborskih srednjih šol (www.maribor.si/podrocje.aspx?id=217).

Slika 1: Osnovne šole v Mariboru.

Vir: Poslovni register RS, Mestna občina Maribor, Mestna uprava, Služba za geografski informacijski sistem in obdelavo podatkov 2006.

3.1 Položaj in opredelitev predmeta geografija v osnovni šoli ter geografski izbirni predmet

V okviru predmetnika devetletne osnovne šole je geografija obvezni predmet. V šestem razredu učenci spoznavajo zgolj osnovne geografske pojme in imena. Poudarek je na Zemlji kot celoti, gibanju Zemlje ter na načinih upodabljanja zemeljskega površja. Temu je namenjenih 35 ur letno. V sedmem razredu, kjer učenci spoznavajo geografske značilnosti Evrope in Azije je 70 ur geografije letno. V osmem razredu pripada geografiji 52,5 ur letno. Gre za obravnavo geografskih značilnosti Amerike, Afrike, Avstralije in polarnih območij. V devetem razredu učenci spoznavajo geografske značilnosti Slovenije v okviru 64 ur letno. To pomeni, da znaša skupno število ur geografije v devetletni osnovni šoli 221,5, kar je v primerjavi s predmetom zgodovina nekoliko manj, saj ta obsega 239 ur. Po predmetniku z letnim številom ur prednjači slovenščina s 1631,5 urami, matematika (1318 ur) tuj jezik (656 ur) in športna vzgoja (309 ur). Biologija (116 ur) in kemija (134 ur) obsegata manj ur, ker se izvajata samo v osmem in devetem razredu, drugače pa so njihove vsebine zajete v naravoslovju. Ostali predmeti imajo po predmetniku manj ur kot geografija (<http://www.mss.gov.si/index.php?id=10035>)

Mesto geografije v kurikulumu osnovne šole je utemeljeno s tem, da geografija pomaga mlademu človeku pridobiti znanje, sposobnosti in spretnosti, s katerimi se lahko orientira in razume ožje in širše življenjsko okolje ter ga vzgaja v pravilnem vrednotenju in spoštovanju okolja. Usposablja učence za odgovoren in solidaren odnos do naravnega in družbenega okolja ter za reševanje prostorskih problemov in sožitje med naravo in človekom. Pri pouku geografije učenci razvijajo čustva do

domovine, občutek pripadnosti narodu in državi ter ljubezen do naravne in kulturne dediščine. Prispeva tudi k razumevanju med narodi ter spoštovanju drugačnosti. Razvija zanimanje učencev za domačo pokrajino in išče odgovore na aktualna vprašanja širšega in ožjega okolja, v domovini in po svetu. Tako Geografija povezuje med seboj naravnogeografska in družbenogeografska dogajanja v okolju in mladega človeka uči misliti celostno in kompleksno (Učni načrt in katalog znanja za geografijo v osnovni šoli, 1998, 5).

Izbirni predmeti v devetletni osnovni šoli so priložnost, da učenci del predmetnika v zadnjem triletju izberejo po svojih željah. S tem upoštevajo svoja nagnjenja, sposobnosti pa tudi bodoče poklicne odločitve. Tako izbirni predmeti učencem omogočajo, da poglobijo in razširijo znanje predmetnih področij, ki jih zanimajo. Pri predmetu geografija je izbirni predmet Človek in Zemlja. Umeščen je v 8. in 9. razred, v vsakem razredu mu pripada 35 ur. Temu primerno so učne vsebine razdeljene v dva dela: v 8. razredu Življenje človeka na Zemlji, v 9. razredu Raziskovanje domačega kraja in varstvo njegovega okolja. V obeh primerih se vsebine povezujejo z vsebinami geografije kot obveznega predmeta. V 8. razredu sta pri izbirnem predmetu poudarjena odnos med človekom in naravo ter odvisnost človeka od nje. Učenci podrobneje spoznavajo življenje človeka v različnih območjih na Zemlji, kjer so pogoji za življenje drugačni kot pri nas. V 9. pa učenci raziskujejo domači kraj in spoznavajo posebnosti življenja v njem, predvsem glede na varstvo okolja (Učni načrt. Izbirni predmet. Geografija. Življenje človeka na Zemlji. Raziskovanje domačega kraja in varstvo njegovega okolja. 2004, str.5).

V naši raziskavi smo ugotovili, da le 28,6% anketiranih mariborskih osnovnih šol izvaja imenovani predmet v osmem razredu devetletne osnovne šole, ter le 21,4% anketiranih šol v devetem razredu. Od tega samo 14,3% osnovnih šol izvaja predmet v obeh razredih. Iz tega sledi, da se je geografski izbirni predmet uveljavil komaj na slabi tretjini anketiranih mariborskih osnovnih šol. V povprečju izbere imenovani predmet od 15 do 25 učencev (Konečnik Kotnik, Petauer 2006). Verjamemo, da so razlogi za opisano stanje povezani z relativno kratko dobo obstoja devetletke in z njo izbirnih predmetov ter da se bo stanje na tem področju v bodoče izboljševalo.

Učitelj geografije lahko poučuje tudi izbirne predmete drugih predmetnih področij, kot so: Turistična vzgoja, Kmetijstvo in Okoljska vzgoja. Ker ne gre za izbirne predmete, ki bi bili neposredno povezani s predmetom geografija, jih nismo vključili v raziskavo.

3.2 Geografska tekmovanja na mariborskih osnovnih šolah

V šolskem letu 1995/96 so na Zavodu RS za šolstvo prvič organizirali tekmovanje iz znanja Geografije v osnovnih šolah. Tekmovanje se je od drugih predmetnih tekmovanj razlikovalo v tem, da se je izvajalo v geografskem okolju oziroma v pokrajini. Tako so se učenci seznanili s preprostimi raziskovalnimi metodami in razvijali sposobnosti neposrednega in posrednega geografskega opazovanja naravnih in družbenih pojavov in procesov v pokrajini. Ta usmeritev tekmovanja je ostala enaka do danes, le da jo dopolnjuje še testni del.

Več kot polovica anketiranih mariborskih osnovnih šol (58,3%) se udeležuje geografskih tekmovanj. Ena izmed anketiranih šol se je tekmovanj udeleževala v preteklosti, zadnja tri leta pa ne sodeluje več.

Učenci mariborskih osnovnih šol so dosegli na tekmovanjih tudi vidnejše rezultate:

- 2. mesto na državnem tekmovanju l. 1998
- 3. mesto na državnem tekmovanju l. 2000
- mesto na regijskem tekmovanju l. 2002
- mesto na regijskem tekmovanju l. 2002
- 5. mesto na državnem tekmovanju l. 2003
- mesto na državnem tekmovanju l. 2004
- mesto na državnem tekmovanju l. 2004

(Konečnik Kotnik in Petauer 2006).

3.3 Terensko delo in ekskurzije pri pouku geografije na mariborskih osnovnih šolah

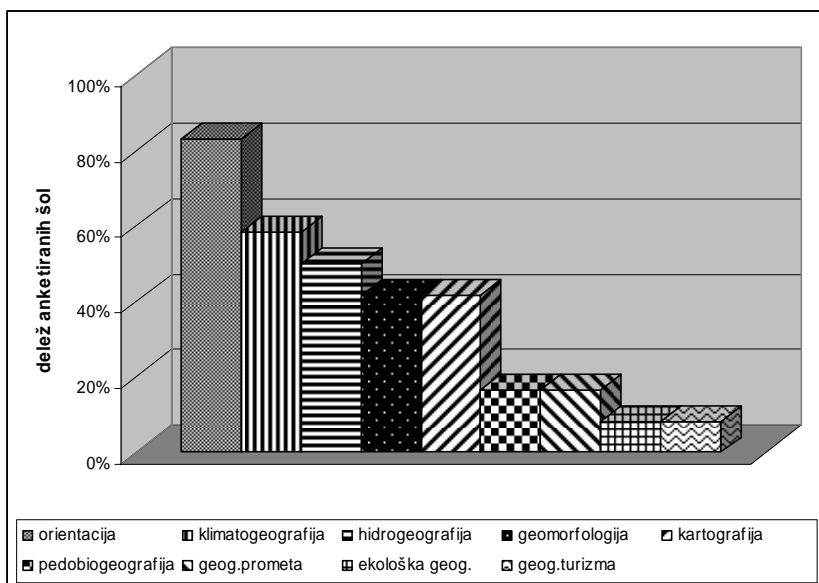
V učnem načrtu in katalogu znanj predmeta Geografija je zapisano, da se v vsakem razredu izvede ena enodnevna ekskurzija po Sloveniji in vsaj dve krajši terenski vaji v okolici šole oziroma v domačem kraju (Učni načrt in katalog znanja za geografijo v osnovni šoli 1998, 40).

Možnosti za izvajanje terenskega dela se kažejo tudi v dnevih dejavnosti, kjer se izbrani izobraževalni problem preučuje v povezavi z drugimi predmetnimi področji. Geografske vsebine imajo pomembno mesto v okviru naravoslovnih dni, v manjšem obsegu pa so posebej izpostavljene tudi v okviru športnih in tehniških dni. Pri športnih dnevih je geografija pomembna pri pohodništvu ter pri izvajanju dejavnosti v naravi (orientacija), pri tehniških dnevih pa npr. pri izdelovanju barometra, vetrokaza ipd.

Terensko delo v bližini šole opravi 83,3% anketiranih mariborskih osnovnih šol. Od tega jih 16,6% raziskuje v Mestnem parku in v okolici Treh ribnikov ter na Pekrski gorci, 8,3% anketirancev pa opravi delo na Pekrskem potoku, na Piramidi in v Stražunskem gozdu. Čas za izvajanje terenskega dela izkoristijo tudi v šoli v naravi ter v okviru naravoslovnih dni, zlasti v Bohinju, Kobaridu in na Cerkniskem jezeru (Konečnik Kotnik, Petauer 2006).

Anketirani učitelji geografije obravnavajo različne geografske vsebine s terenskim delom. Pogostost uporabe posamezne vsebine je različna.

S terenskim delom obravnava vsebine iz orientacije kar 83% anketiranih osnovnih šol. Nato sledijo vsebine iz klimatogeografije, zlasti opazovanje vremena in merjenje temperature (58,3%), hidrogeografije (50%) ter geomorfologije in kartografije (41,6%). Enak delež (16,6 %) pripada še preučevanju prsti in rastlinstva, štetju prometa in anketiranju prebivalstva. Med vsebinami, ki jih izvajajo na terenu so še preučevanje ekoloških problemov (8,3%) in vsebin iz turizma (8,3%) (Konečnik Kotnik in Petauer 2006). Iz tega lahko sklepamo, da se učenci na mariborskih osnovnih šolah več seznanijo z metodami raziskovalnega dela fizične geografije, medtem ko se z raziskovanjem družbene geografije ukvarjajo manj.

Slika 2: Pogostnost obravnave geografskih vsebin v okviru terenskega dela v osnovnošolskem geografskem izobraževanju v Mariboru.

Vir: Konečnik Kotnik, Petauer 2006.

Vsebinski oz. ciljni poudarki terenskega dela se razlikujejo med osnovnošolsko in srednješolsko geografijo, prav tako tudi lokacije terenskega dela. Kot lahko sklepamo iz odgovorov pri izbiri lokacije osnovnošolskega terenskega dela, igrata zelo pomembno vlogo prostorska bližina in varnost izbranega okolja.

Po mnenju anketiranih osnovnošolskih učiteljev terensko raziskovalno delo pri 50% anketiranih osnovnih šol ni povezano z aktualnimi problematikami Maribora, kar pomeni, da učenci ne razvijajo sposobnosti razumevanja problemov v domačem okolju in sposobnosti za odločanje o njegovem razvoju. Polovica anketiranih raziskovalno delo učencev povezuje z aktualnimi problemi Maribora kot so preveliki posegi v okolje (41,6%), onesnaževanje voda (25%), odlagališča odpadkov (8,3%) in prometni problemi (16,6%). Na ta način učenci lažje razumejo probleme varovanja okolja ter pomena prizadevanj za vzdrževanje ravnotežja med človekovimi posegi ter naravo (Konečnik Kotnik, Petauer 2006). Raziskovanje enakih aktualnih problematik Maribora je razvidno tudi iz odgovorov srednješolskih učiteljev geografije, kar je predstavljeno v nadaljnjem besedilu.

Pri pouku geografije so ekskurzije velikega pomena, saj učenci konkretno spoznavajo pokrajino, jo vrednotijo in razvijajo pozitiven odnos do naravne dediščine. Z opazovanjem pridobivajo nove geografske pojme in spoznavajo nove geografske procese, pri čemer različne metode in oblike terenskega dela pripomorejo k usvajanju znanja. Enodnevne ekskurzije v devetletni osnovni šoli se izvajajo po Sloveniji. Polovica anketiranih mariborskih osnovnih šol navaja, da izvajajo geografske oz. interdisciplinarne ekskurzije v različne naravogeografske pokrajine Slovenije, tako da učenci med osnovnošolskim

izobraževanjem obiščejo vse pokrajinske enote. Druga polovica anketirancev najpogosteje pelje učence v Julijske Alpe, na Bohinj, Bled in Blejski vintgar, v Dolžanovo sotesko in v Logarsko dolino. Kot ciljno območje sledi Panonska Slovenija z regijami Slovenske gorice, Prekmurje in Obsotelje, medtem ko so ostale pokrajine omenjene samo enkrat (Konečnik Kotnik, Petauer 2006).

3.4 Sodelovanje osnovnih šol z Oddelkom za geografijo Pedagoške fakultete Univerze v Mariboru

Sodelovanje mariborskih osnovnih šol z Oddelkom za geografijo Pedagoške fakultete se je pokazalo na več področjih in je pomembno zaradi povezovanja šolske in znanstvene geografije.

85,7% anketiranih osnovnošolskih učiteljev geografije sodeluje z Oddelkom za geografijo Pedagoške fakultete Univerze Maribor, medtem ko jih 14,3% ne sodeluje. Njihovo sodelovanje se kaže z obiskovanjem seminarjev stalnega strokovnega spopolnjevanja (66,6 %), kot mentorji sodelujejo pri izobraževanju študentov geografije (50%), 14,3% jih sodeluje tudi v okviru projekta Partnerstvo fakultet in šol in le 8,3% jih na Oddelku poišče strokovno pomoč (Konečnik Kotnik, Petauer 2006).

Sodelovanje anketiranih učiteljev s Pedagoško fakulteto Maribor na področju izobraževanja študentov traja od dveh do dvajset let. Na področju izobraževanja študentov jih 66,6% sodeluje kot mentorji študentov na pedagoški praksi ali pa kot mentorji študentom, ki opravljajo obvezne učne nastope. 50% učiteljev pripravi tudi vzorčne nastope za študente (Konečnik Kotnik, Petauer 2006).

Manj kot polovica (42,8%) jih želi še tesnejše sodelovanje z Oddelkom za geografijo Pedagoške fakultete v Mariboru. Želeli bi sodelovati na področju pedagoške prakse in učnih nastopov študentov, skozi seminarje stalnega strokovnega izobraževanja, kjer bi lahko povezali teorijo in prakso. Vključevati se želijo tudi v razne projekte in pridobivati nove informacije na strokovnem in didaktičnem področju.

4. Izbrane značilnosti srednješolskega geografskega izobraževanja v Mariboru

4.1. Položaj predmeta Geografija v mreži mariborskih srednjih šol

V Mariboru deluje 19 srednjih šol, od tega štiri gimnazije in petnajst srednjih šol s specializiranimi učnimi programi (srednja glasbena in baletna šola ni bila zajeta v raziskovalni interes). Znotraj nekaterih specializiranih srednjih šol se izvajajo tudi posebni gimnazijski programi (npr. ekonomska gimnazija na Srednji ekonomski šoli, strokovna gimnazija na Srednji gradbeni šoli, tehniška gimnazija na Srednji elektro-računalniški šoli, biotehniška gimnazija na Srednji živilski šoli, tehniška gimnazija na Srednji strojni šoli). V mrežo srednjih šol je v 550 oddelkih vključenih 15.878 dijakov, kar je kar okoli 6.700 več kot je bilo celotne osnovnošolske populacije Maribora v šolskem letu 2000/2001. Navedeno priča o Mariboru kot pomembnem izobraževalnem srednješolskem središču.

Srednješolski izobraževalni programi so programi nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja, srednjega tehniškega in drugega strokovnega izobraževanja, poklicno-tehniškega izobraževanja, gimnazije, prilagojeni izobraževalni programi za mladostnike s posebnimi potrebami ter izobraževalni programi za odrasle. V Mariboru je omogočeno srednješolsko izobraževanje v okviru več kot 200 različnih programov z naslednjih področij:

- kmetijstvo - živilstvo
 - gozdarstvo - veterinarstvo
 - vrtnarstvo - rudarstvo
 - strojništvo in metalurgija - elektrotehnika
 - računalništvo - kemija
 - farmacija - steklarstvo
 - gradbeništvo - lesarstvo
 - tekstilstvo - usnjarstvo
 - tiskarstvo, papirništvo - promet in zveze
 - storitvene dejavnosti - gostinstvo in turizem
 - ekonomija - zdravstvo
 - kultura - pedagoško področje (predšolska vzgoja)
 - splošnoizobraževalno področje (gimnazija)
- (<http://www.maribor.si/podrocje.aspx?id=227>).

Kot je razvidno iz zgornjih navedb, srednješolski programi pokrivajo večino sektorjev gospodarskih dejavnosti. Tudi to je eden od izrazov dejstva, da je Maribor pomembno gravitacijsko središče, ki pritegne dijake severne in severovzhodne Slovenije, vključno s Koroško. S tem zagotavlja podlago za gospodarstvo celotnega gravitacijskega zaledja Maribora.

Iz Slike 3 je razvidna prostorska razmestitev srednjih šol, ki ni v tolikšni meri odvisna od razporeditve prebivalstva oz. šolskih okolišev. Mreža srednjih šol ima namreč širše gravitacijsko zaledje. Tako je večina srednjih šol skoncentrirana v osrednjem delu Maribora.

Srednješolski predmetniki so prilagojeni usmeritvam šol oz. šolskim programom, ki se izvajajo znotraj posamezne šole. V predmetnikih ima svoje mesto tudi geografija. Obseg ur predmeta geografija je različen od šole do šole oz. od programa do programa.

Geografija kot učni predmet se izvaja v največjem urnem obsegu v gimnazijskih programih, kjer se število ur giblje okoli 315, vključno s pripravo na maturo oz. v obsegu 210 ur brez priprave na maturo. Nekatere gimnazije imajo večje skupno število ur geografije (do 350 ur). V srednjih strokovnih in srednjih tehniških programih se predmet geografija večinoma izvaja v obsegu od 70 do 140 ur. V programu predšolske vzgoje se pojavlja geografija v obsegu 210 ur. V programu turistični tehnik predstavlja geografija pomemben predmet v obsegu 278 ur. V nižjih in srednjih poklicnih programih je geografija vključena v predmet družboslovje poleg predmetov zgodovina in državljanska kultura. V šolskem sistemu srednjega poklicnega izobraževanja vsak od navedenih treh sklopov obsega 140 oziroma 70 ur. Družboslovju kot celotnemu predmetu je namreč namenjenih od 210 do 350 ur. Predmet družboslovje s sklopi geografija, zgodovina in državljanska kultura se v programih poklicnih šol – dualni sistem izvaja v obsegu 105 ur. Pri tem

Slika 3: Srednje šole v Mariboru.

Vir: Poslovni register RS, Mestna občina Maribor, Mestna uprava, Služba za geografski informacijski sistem in obdelavo podatkov 2006.

Legenda:

1 III. GIMNAZIJA MARIBOR	11 SREDNJA STROJNA ŠOLA MARIBOR
2 PRVA GIMNAZIJA MARIBOR	12 SREDNJA GRADBENA ŠOLA MARIBOR
3 II. GIMNAZIJA MARIBOR	13 SREDNJA EKONOMSKA ŠOLA MARIBOR
4 GIMNAZIJA ANTONA MARTINA SLOMŠKA	14 SREDNJA ZDRAVSTVENA ŠOLA JUGE POLAK
5 LESARSKA ŠOLA MARIBOR	15 SREDNJA KMETIJSKA ŠOLA MARIBOR
6 SREDNJA GLASBENA IN BALETNA ŠOLA MARIBOR	16 SREDNJA ŠOLA KMETIJSKE MEHANIZACIJE MARIBOR
7 SREDNJA TRGOVSKA ŠOLA MARIBOR	17 SREDNJA STROJNA IN POSLOVNA ŠOLA MARIBOR
8 SREDNJA ŠOLA ZA GOSTINSTVO IN TURIZEM MARIBOR	18 ŽIVILSKA ŠOLA MARIBOR
9 PROMETNA ŠOLA MARIBOR	19 SREDNJA TEKSTILNA ŠOLA MARIBOR
10 SREDNJA ELEKTRO-RAČUNALNIŠKA ŠOLA MARIBOR	

geografiji pripade 35 ur. Predmet družboslovje se izvaja v obsegu 185 ur v nižjem poklicnem izobraževanju za dijake z nedokončano osnovno šolo. Sklopa geografija in zgodovina obsegata vsak po 50 ur in sta namenjena dopolnjevanju manjkajočih znanj iz osnovne šole. V programih nižjih poklicnih šol celoten predmet družboslovje obsega 85 ur (<http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2005/programi/index.html>; Konečnik Kotnik, Petauer 2006).

V okviru prenov šolskega sistema je prihajalo do sprememb predmetnikov v nekaterih programih srednješolskega izobraževanja. Tudi v javnosti so odmevale polemike o vlogi geografije in drugih družboslovnih predmetov (npr. zgodovine, sociologije), kamor se v izobraževalni vertikali (deloma

neupravičeno) uvršča geografija. Dileme so v preteklosti nastajale zlasti v programih srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja. Ozadja polemik so različna: od želje po boljšem položaju večih strokovnih predmetov in težnje k ožji specializaciji izobraževanih profilov do ekonomskih interesov. Ob tem naj omenimo tudi včasih napačno razumevanje bistva geografske izobrazbe, ki se zlasti v poklicnem in strokovnem izobraževanju neredko razume kot izobrazba brez neposredne vrednosti v poklicu in življenju. Zato je geografija izgubila del učnih ur tudi v Mariboru.

V programu ekonomski tehnik je geografija izgubila 70 ur z ukinitvijo predmeta v tretjem letniku; v programu industrijski in modni oblikovalec se je število ur geografije zmanjšalo s 70 na 68; geografija je izgubila del ur v programu mednarodne mature (IBU) – dijaki lahko prisostvujejo aktualnemu predmetu še samo dve šolski leti. Anketirani profesorji geografije opisano dogajanje večinoma razumejo kot slabo za dijake.

Ob navedenih dejstvih pa je vendarle potrebno poudariti, da je na območju Maribora geografija kot učni predmet pridobila bistveno več ur kot jih je izgubila. Ure so bile pridobljene predvsem z uveljavljanjem novih programov strokovnih gimnazij (pet na območju Maribora), poleg teh se je ustanovil tudi nov program klasične gimnazije, novi t.i. evropski oddelek, geografija pa je izbirni maturitetni predmet tudi na maturitetnih tečajih. Med drugimi se je na novo formiral program grafični oblikovalec, v katerem je geografija pridobila 68 ur (Konečnik Kotnik, Petauer 2006). Nastajanje novih programov je predvsem posledica spremenjene strukture osnovne šole v Sloveniji kot tudi njene kompleksne družbene situacije, zaradi česar je visok vpis v srednje šole in posebej v gimnazije, pri čemer je stanje v Mariboru podobno kot v drugih (gimnazijskih) srednješolskih središčih.

4.2. Položaj predmeta geografija znotraj gimnazijskih programov na območju Maribora

Pri naši analizi smo se nekoliko bolj osredotočili na gimnazijske programe, kjer je geografija zastopana z največjim številom ur v primerjavi z ostalimi programi srednješolskega izobraževanja. V gimnazijskih programih je geografija tudi izbirni maturitetni predmet.

Geografija je v predmetniku splošne gimnazije med šolskimi predmeti po letnem številu ur na sedmem mestu. Po letnem številu ur prednjačijo slovenski jezik, matematika, tuja jezika, športna vzgoja in zgodovina. Geografiji enako število ur imajo predmeti biologija, kemija in fizika, manjše število ur pa imajo npr. psihologija, sociologija, filozofija in informatika (<http://www.zrss.si/default.asp?link=predmet&tip=3&pID=63&rID=730>). V času zaključevanja aktualnega prispevka je prišel v javnost predlog za prenovu gimnazijskega programa. V tem predlogu se geografskemu predmetu odvzema 70 ur, obveznih za vse dijake, kar pomeni, da bi imela geografija v gimnazijskih programih namesto 210 obveznih ur le še 140 obveznih ur. Predlog predmetnika prenovljenega gimnazijskega programa je bil umaknjen.

Z izjemo nekaterih strokovnih gimnazij, ki so pred kratkim vpisale prve dijake, je geografija na mariborskem območju večinoma ne samo ponujena,

temveč tudi izbrana kot maturitetni predmet. Geografiji konkurenčni izbirni predmeti so npr. zgodovina, biologija, kemija, fizika, tretji tuji jezik, psihologija, sociologija in filozofija. Nabor izbirnih predmetov se nekoliko spreminja od gimnazije do gimnazije. Letno izbere geografijo kot predmet na maturi povprečno 74 dijakov na posamezno mariborsko gimnazijo. Realno povprečno letno število dijakov, ki opravljajo maturo iz geografije na posamezni mariborski gimnaziji, vključno s strokovnimi gimnazijami, se giblje od okoli 25 do okoli 120. To število znotraj posamezne institucije v veliki večini primerov pomeni prvo mesto med izbirnimi maturitetnimi predmeti. Občasno je geografija znotraj posamezne institucije tudi na drugem mestu po številu dijakov, ki jo izberejo za maturo (Konečnik Kotnik, Petauer 2006).

Navedeno pomeni dodaten zorni kot pogleda na geografijo kot šolski predmet in nenazadnje na njeno pozicijo v družbi in specifično v mariborskem okolju. Ta pozicija ni slaba.

4.3. Mariborski srednješolski geografi na geografskih tekmovanjih

V okviru raziskave nas je med drugim zanimalo v koliki meri se srednje šole na območju Maribora udeležujejo geografskih tekmovanj. Razlog za naš interes je bil v tem, da so aktualna tekmovanja lahko eden od pokazateljev položaja predmeta geografije na mariborskem območju znotraj šolske stroke v celotnem slovenskem prostoru.

Podatke o udeleževanju geografskih tekmovanj smo pridobili od enajstih mariborskih srednjih šol. Od teh se geografskih tekmovanj udeležuje le dobra tretjina, to je okoli 36% srednjih šol. Med temi niso niti vse mariborske gimnazije (Konečnik Kotnik, Petauer 2006). Zaradi tega udeležba na aktualnih tekmovanjih ne more biti pravi kazalec pomena mariborske šolske geografije v slovenskem prostoru in jo bomo tako opisali le kot dodatno zanimivo značilnost mariborskega srednješolskega geografskega izobraževanja.

Vidnejše rezultate na regionalnem in državnem nivoju geografskega tekmovanja sta po naših podatkih dosegli dve mariborski srednji šoli, od tega ena gimnazija in ena srednja strokovna šola.

Aktualna gimnazija je v obdobju od začetkov geografskih tekmovanj do danes zagotovo vodilna med slovenskimi srednjimi šolami, ki se udeležujejo tekmovanj, saj je posegala v veliki večini primerov le po prvih treh in zelo pogosto po prvem mestu na regionalnih in državnih tekmovanjih, na državnem tekmovanju je bila le dvakrat uvrščena na četrto mesto oziroma tretje do četrto mesto ter nikoli nižje. V letih 1996, 1997, 1998, 2003, 2004 in 2005 se je uvrstila na mednarodna tekmovanja iz geografije, kjer je v letih 1996, 1998 in 2005 dosegla drugo mesto, leta 2003 pa je dosegla prvo mesto na področju predstavitve domovine, medtem, ko je bila na celostnem obsegu mednarodnega tekmovanja četrta (www.prva-gimnazija.org).

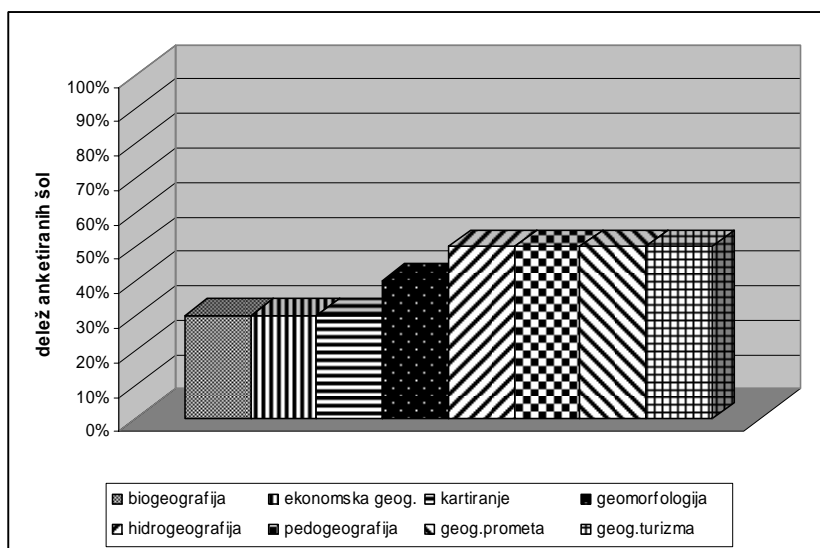
Srednja strokovna šola, ki je posegala po vidnejših mestih na geografskih tekmovanjih je v letih 1998 in 1999 dosegla tretje in prvo mesto na državnem nivoju (Konečnik Kotnik, Petauer 2006). S tem si zasluži še posebno pohvalo, glede na bistveno manjši obseg ur v primerjavi z gimnazijskimi programi.

Razloge za prijavljanja na geografska tekmovanja in za uspehe na geografskih tekmovanjih praviloma ne gre prostorsko pogojevati. Običajno so namreč odvisni od naklonjenosti posameznih učiteljev do tovrstnih tekmovanj, interesa in uspešnosti učencev ter morda še česa.

4.4. Geografsko terensko delo in ekskurzije mariborskih srednjih šol

4.4.1. Geografsko terensko delo mariborskih srednjih šol

50% anketiranih mariborskih srednjih šol izvaja terensko delo večinoma pod Pohorjem in na Pohorju. Enako pogosto terensko delo izvajajo na ekskurzijah in ne posebej v lokalnem okolju. Po pogostnosti izvajanja terenskega dela kot posebne oblike pouka v lokalnem okolju izven ekskurzij glede na lokacijo sledi mestno središče Maribora (40%) in neposredna okolica šole (30%) (Konečnik Kotnik, Petauer 2006). Razlogi za izbiro teh okolij so pogojeni z izbiro raziskovalne problematike, geografskim izobraževalnim nabojem lokacije in izvedbenimi pogoji, med katerimi je zelo pomembna prostorska bližina.

Slika 4: Pogostnost obravnave geografskih vsebin v okviru terenskega dela v srednješolskem geografskem izobraževanju v Mariboru.

Vir: Konečnik Kotnik, Petauer 2006.

S terenskim delom se obravnavajo predvsem vsebine hidrogeografije, pedogeografije, geografije prometa in geografije turizma. Na vsako od naštetih področij se orientira po 50% anketiranih srednjih šol v Mariboru. Po pogostnosti obravnave s terenskim delom sledijo vsebine oz. cilji geomorfologije (40%). Za več od naštetih področij je Pohorje gotovo območje velikega geografskega izobraževalnega naboja. Po pogostnosti terenske obravnave sledi biogeografija ter ekonomska geografija (30%). Enako velik delež terenskega dela odpade na uporabo metode kartiranja, ki se najpogosteje povezuje z ekonomsko geografijo in geografijo naselij – te

terenske naloge so običajno vezane na mestno središče Maribora. Med vsebinami, ki se obravnavajo na terenu, so anketirani srednješolski profesorji v bistveno manjši meri navajali še klimatogeografske oz. meteorološke vsebine, vsebine geografije prebivalstva ter cilje, povezane s kartografijo in orientacijo (Konečnik Kotnik, Petauer 2006).

Kot ugotavlja 50% anketirancev terensko delo dijakov pravzaprav ni tesno povezano z aktualnimi problemi Maribora in ima torej bolj splošno-izobraževalno vrednost. To ni značilno le za obravnavano območje, temveč pogosto velja za pouk geografije nasploh. Prav na tem področju bi se lahko t.i. šolska geografija bolj povezala z znanstveno geografijo. Tako bi se po našem mnenju občutek življenjskosti predmeta pri dijakih povečal. Razvijati bi bilo potrebno občutek neposredne uporabnosti geografskih znanj. Na potrebe po tovrstnih povezavah srednješolske in znanstvene geografije opozarjajo tudi nekateri srednješolski profesorji geografije, kar bo razvidno iz njihovih željenih smernic sodelovanja, podanih v nadaljevanju besedila. Verjetno je Maribor zaradi prostorske bližine aktualnih institucij (srednje šole, Pedagoška fakulteta) zelo primeren za razvijanje zglednega sodelovanja med šolsko in znanstveno geografijo na področjih neposrednega raziskovanja.

Vsebine, ki se obravnavajo s terenskim delom in kjer anketiranci vendarle čutijo povezavo z aktualnimi problematikami Maribora so problemi onesnaževanja voda in zraka (20%), s tem povezani preveliki posegi v naravo (10%), prometni problemi, vključno s problemi pomanjkanja parkirnih mest (20%) ter praznenje mestnega središča, t.j. selitve predvsem storitvenih dejavnosti na obrobje mesta (10%) (Konečnik Kotnik, Petauer 2006). Prav okoljevarstvo postaja tudi vse bolj pomembna dimenzija mariborskega univerzitetnega izobraževanja (celo samostojen študijski program), mestno središče s specifičnimi problemi pa je tudi pomembna raziskovalna usmeritev mariborske univerzitetne geografije.

4.4.2. Geografske ekskurzije mariborskih srednjih šol

Mariborske srednje šole imajo zelo različne in precej razpršene cilje geografskih, velikokrat tudi interdisciplinarnih ekskurzij. Večinoma gre za ekskurzije po Sloveniji. Najpogostejša ciljna območja ekskurzij so Predalpske pokrajine Slovenije (posebej omenjene so Velenjska kotlina, Dravska dolina in Savinjska dolina), Subpanonske pokrajine Slovenije (posebej omenjeno Pomurje, Slovenske gorice, Dravsko-Ptujsko polje, Krška kotlina) ter Submediteranske pokrajine Slovenije in Dinarske planote celinske Slovenije (Primorje, Notranjska, Dolenjska). Med ciljnim območji geografskih ekskurzij se redkeje omenjajo Alpske pokrajine Slovenije. Širša domača pokrajina oz. Maribor z okolico na primeru srednješolskih ekskurzij ni zanemarjen, kar se nam zdi pohvalno.

V redkih primerih se geografske ekskurzije izvajajo izven meja Slovenije. Med omenjenimi tujimi ciljnim območji geografskih srednješolskih ekskurzij so Italija, Avstrija oz. predeli naštetih sosednjih držav ob meji s Slovenijo. Tuje ciljne destinacije srednješolskih ekskurzij so tudi Srbija in Črna gora ter Bosna in Hercegovina. V primeru nekaterih srednjih šol dijaki nikoli ne gredo na ekskurzije (Konečnik Kotnik, Petauer 2006).

Geografske vsebine oz. cilji, ki jih vključujejo geografske srednješolske ekskurzije mariborskih šol so največkrat regionalnogeografski, s čimer mislimo na kompleksno geografsko problematiko izbrane poti. V primeru strokovnih srednjih šol se ta problematika pogosto bolj orientira na poklicno usmeritev šole. To pomeni, da se nameni večji poudarek npr. kmetijstvu in živilsko-predelovalni industriji pri ekskurzijah Srednje živilske šole. Vendarle pa se tudi znotraj regionalnogeografskega kompleksnega zornega kota pogosteje pojavljajo geomorfološke, ekonomskogeografske vsebine ter orientacija (Konečnik Kotnik, Petauer 2006).

4.5. Povezave učiteljev geografije v srednjih šolah in visokošolskih geografov na mariborskem območju

Kot smo v tem prispevku že nakazali, obstajajo področja, kjer bi lahko bila povezava med srednješolskimi in univerzitetnimi geografi tesnejša. Pri tem smo mislili predvsem na izmenjavo vsebinskih strokovnih usmeritev na primeru terenskega dela v lokalnem okolju. Vendarle pa moramo poudariti, da 80% anketiranih srednjih šol v Mariboru tako ali drugače sodeluje z Oddelkom za geografijo Pedagoške fakultete Univerze v Mariboru. Glede na to, da gre v vseh primerih za mariborske institucije, smo izpostavili le to povezavo, ne pa tudi sodelovanja mariborskih srednješolskih geografov s Filozofsko fakulteto Univerze v Ljubljani ali Univerzo v Kopru.

Sodelovanje učiteljev geografije na mariborskih srednjih šolah in Oddelka za geografijo Pedagoške fakultete v Mariboru se izraža predvsem skozi udeležbo srednješolskih učiteljev na seminarjih stalnega strokovnega spopolnjevanja, ki jih organizira Oddelek za geografijo ter skozi mentorstvo študentom pri njihovem praktičnem pedagoškem usposabljanju. Na oba načina sodeluje s Pedagoško fakulteto 70% anketiranih srednješolskih učiteljev. Delež je visok v veliki meri zaradi potreb Pedagoške fakultete v Mariboru, da zagotavlja svojim študentom možnosti praktičnega pedagoškega usposabljanja v bližini fakultete. 20% srednješolskih profesorjev geografije na Oddelku za geografijo poišče tudi nasvete in pomoč pri delu.

10% anketiranih srednješolskih učiteljev geografije je popolnoma zadovoljnih s sodelovanjem z Oddelkom za geografijo Pedagoške fakultete, kar 90% anketiranih pa bi si želelo z Oddelkom za geografijo še tesneje sodelovati. Med anketiranimi ni bilo srednje šole, ki ne bi želela sodelovati z Oddelkom za geografijo Pedagoške fakultete v Mariboru.

Omeniti velja, da ima sodelovanje Pedagoške fakultete s srednjimi šolami v Mariboru bogato tradicijo, prav tako sodelovanje Oddelka za geografijo s srednješolskimi profesorji geografije in sicer zlasti na področjih praktičnega pedagoškega usposabljanja študentov geografije. Anketirani vidijo dodatne možnosti sodelovanja z Oddelkom za geografijo Pedagoške fakultete v Mariboru predvsem na področjih pedagoške prakse študentov, učnih nastopov študentov in hospitacij študentov na njihovi srednji šoli. Po 20% anketiranih je izpostavilo željo po sodelovanju skozi seminarje stalnega strokovnega spopolnjevanja ter željo po pomoči Oddelka za geografijo pri izvajanju terenskega dela dijakov. Poleg navedenega si želijo predavanj za učitelje,

ponudb in opozoril na novejšo literaturo in na novo študijsko gradivo. Želijo si nasvetov Oddelka pri raziskovalnih nalogah, ki jih pripravljajo dijaki. Omenjena je bila želja po organizaciji seminarjev o aktualni geografski problematiki s strani Oddelka za geografijo, namenjenih dijakom 4. letnikov. Svoj prispevek študiju geografije pa poleg nudenja neposrednega praktičnega pedagoškega usposabljanja študentov vidijo tudi v nudenju lastne pomoči pri seminarjih in delavnicah, ki jih organizira Oddelek za geografijo (npr. na področju predstavitve bodočega poklica pedagoškimi študentom geografije) (Konečnik Kotnik, Petauer 2006).

5. Nekateri zaključne ugotovitve

Po naši raziskavi o položaju geografije kot učnega predmeta na mariborskih osnovnih in srednjih šolah lahko zaključimo naslednje:

- Geografija se po letnem številu ur med predmeti v predmetniku devetletne osnovne šole uvršča na šesto mesto, medtem ko se med predmeti v predmetniku splošnih gimnazij uvršča na sedmo mesto. Navedeno praviloma velja enako za celotno območje Slovenije. Glede na mesto v predmetnikih obeh izobraževalnih institucij, ki imata največje število ur geografije, ima naš predmet srednji položaj. V preostalih izobraževalnih institucijah na srednješkolskem nivoju je položaj predmeta geografija slabši.
- Predmet geografija je na območju Maribora v zadnjem času z novonastalimi programi pridobil bistveno več ur kot pa jih je izgubil s prenovo nekaterih srednješkolskih programov.
- Edini geografski izbirni predmet v devetletni osnovni šoli je Človek in Zemlja, ki se na mariborskih osnovnih šolah še ni dobro uveljavil, saj ga izvaja le 28,6% anketiranih šol.
- Geografskega tekmovanja, ki ga organizira Zavod za šolstvo, se udeležuje več kot polovica anketiranih osnovnih šol, medtem ko le dobra tretjina srednjih šol v Mariboru.
- Na geografskih tekmovanjih so tako mariborski osnovnošolci, kakor srednješolci dosegli vidnejše uvrstitve. Gimnazijci so se uvrstili tudi na mednarodna tekmovanja, kjer so posegali po najvišjih mestih.
- Terensko delo pri geografiji izvajajo mariborske osnovne šole največ v okolici šole, medtem ko srednje šole pod Pohorjem. Možnosti za terensko delo izkoriščajo tudi na ekskurzijah in na naravoslovnih dneh.
- Vsebine, ki so najpogosteje obravnavane s terenskim delom, se razlikujejo med osnovnošolci in srednješolci. Anketirani osnovnošolski učitelji pogosto obravnavajo vsebine iz orientacije, klimatogeografije in hidrogeografije, medtem ko srednješkolski učitelji v okviru terenskega dela najpogosteje izvajajo vsebine iz hidrogeografije, pedogeografije, geografije prometa in geografije turizma.
- Osnovnošolci na terenu najredkeje obravnavajo vsebine iz ekološke geografije in geografije turizma, medtem ko srednješolci vsebine iz klimatogeografije, geografije prebivalstva in kartografije.
- 50% anketiranih osnovnoškolskih in srednješkolskih učiteljev ugotavlja, da terensko delo učencev in dijakov ni tesno povezano z aktualnimi problematikami Maribora.
- Polovica anketiranih mariborskih osnovnih šol navaja, da izvajajo geografske ekskurzije v različne naravnogeografske pokrajine

Slovenije. Tudi večina srednjih šol izvaja geografske ekskurzije po Sloveniji, redkeje v tujino, npr. v Italijo in Avstrijo. V primeru obeh nivojev geografskega izobraževanja pri organizaciji ekskurzij ni zanemarljiva Subpanonska Slovenija.

- Več kot 80% anketiranih osnovnih in srednjih šol sodeluje na različnih področjih z Oddelkom za geografijo Pedagoške fakultete Univerze v Mariboru. S sodelovanjem so praviloma zadovoljni, še večji delež anketirancev, sploh na srednješolskem nivoju, pa si želi še tesnejšega sodelovanja z Oddelkom za geografijo Pedagoške fakultete.

Več opisanih značilnosti pouka geografije ni specifičnih za območje Maribora, temveč veljajo bolj ali manj za vso Slovenijo. Vsekakor pa velja izpostaviti pomembnost Maribora kot srednješolskega gravitacijskega središča z veliko izbiro srednješolskih programov, od katerih je več novoustanovljenih. S tem je utemeljen velik pomen Maribora tudi na področju zagotavljanja podlag za gospodarstvo širše regije. Zagotovo je izobraževalna funkcija prednost Maribora.

Na področju geografskega izobraževanja in raziskovanja velja poudariti prednost Maribora, ki se kaže v prostorski bližini izobraževalnih oz. raziskovalnih institucij. To bi kazalo izkoristiti z razvijanjem še boljšega sodelovanja aktualnih institucij – morda (ob sodelovanju pri praktičnem pedagoškem usposabljanju študentov geografije) posebej na področju geografskega terenskega raziskovanja (šolsko terensko delo; raziskovalne naloge učencev, dijakov, študentov; skupne raziskovalne usmeritve) – v dobro Maribora in njegovega zaledja kot tudi v dobro geografije.

Viri in literatura

- Medmrežje 1: <http://www.mss.gov.si/index.php?id=10035>(27.2.2006, 10.3.2006).
- Medmrežje 2: <http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2005/programi/index.html> (28.2.2006).
- Medmrežje 3: <http://www.zrss.si/default.asp?link=predmet&tip=3&pID=63&rID=730> (28.2.2006)
- Medmrežje 4: <http://www.prva-gimnazija.org> (28.2.2006).
- Medmrežje 5: <http://www.maribor.si/podrocje.aspx?id=217> (26.6.2006).
- Medmrežje 6: <http://www.maribor.si/podrocje.aspx?id=226> (28.2.2006).
- Medmrežje 7: <http://www.maribor.si/podrocje.aspx?id=227> (28.2.2006).
- Poslovni register RS. 2006. Mestna občina Maribor, Mestna uprava, Služba za geografski informacijski sistem in obdelavo podatkov.
- Učni načrt in katalog znanja za geografijo v osnovni šoli. 1998. Zavod Republike Slovenije za šolstvo, Ljubljana, str. 5, 40-42.
- Učni načrt. Izbirni predmet. Geografija. Življenje človeka na Zemlji. Raziskovanje domačega kraja in varstvo njegovega okolja. 2004. Zavod Republike Slovenije za šolstvo, Ljubljana, str. 5.
- Konečnik Kotnik, E., Petauer, M. 2006. Zbirnik rezultatov anketiranja. Maribor.

SOME CHARACTERISTICS OF PRIMARY AND SECONDARY SCHOOL GEOGRAPHICAL EDUCATION IN MARIBOR

Summary

Maribor is an important educational centre with twenty-two primary schools and a large choice of secondary school programmes, of which several are newly established. Secondary school programmes cover most of the sectors of economic activities. Thus great importance is attributed to Maribor in the sphere of securing educational bases for the economy of a wider region.

With newly developed secondary school programmes the subject geography has gained more hours than it has lost with the renovation of some secondary school programmes in the region of Maribor lately. Likewise, the subject geography has gained more hours with the renovation of primary school. The possibilities of geography have not been fully exerted on this level of education in the region of Maribor yet because geography as an optional subject has not been established well in Maribor's primary schools.

The importance of the subject geography in Maribor's primary and secondary schools can be ascertained by the participation and success of Maribor's schools in geographic competitions. More than a half of the questioned primary schools and just over a third of secondary schools in Maribor take part in the central Slovenian school geographic competition, organized by the National Education Institute. Primary pupils and secondary students from Maribor achieved a number of good placings, whereas high school students even qualified for international geographic competitions, capturing top places.

Within the sphere of research we have tried to identify the geographic trends of Maribor's primary and secondary schools, as shown in the organization of field work and excursions. Half of the questioned primary and secondary school teachers state that geographic field work of the pupils and students is not tightly linked to the current geographic problems of Maribor.

Over 80% of the questioned primary and secondary schools co-operate in various spheres with the Department of Geography at the Faculty of Education of the University of Maribor. They are basically satisfied with their co-operation, yet a larger part of the questioned students, particularly at the secondary school level, would like to have a closer co-operation with the Department of Geography at the Faculty of Education.

Maribor has the advantage of the vicinity of educational and research institutes, which could be made useful by means of developing an even better co-operation with them.